

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยโดยรัฐบาลได้มีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาโดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้าง และพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงต้องเผชิญกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ซับซ้อนแปลกใหม่ และท้าทายต่อการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารงาน บริหารคน ตลอดจนการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีศิลป์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่สุด จากความคาดหวังของสังคมไทยที่มีต่อการจัดการศึกษาดังกล่าว เป็นผลทำให้สถานศึกษาได้รับความสนใจ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณชนที่มีต่อคุณภาพของสถานศึกษาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อให้สังคม โดยเฉพาะผู้ปกครอง ได้เกิดความมั่นใจว่าโรงเรียนที่ส่งบุตรหลานไปเรียนนั้นเป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพ ปราศจากมลพิษทางสังคม เช่น ปลอดภัย เสพติด ครูอาจารย์มีความรัก ความสามัคคีเอื้ออาทรต่อเพื่อนครูและศิษย์ โรงเรียนมีระเบียบวินัยในระดับที่จะทำให้ให้นักเรียนเป็นคนดี คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ มีความสุขอยู่ในสังคมและพร้อมที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจุนสังคมเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป (สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543, อ้างถึงใน กนกรัตน์ ภูระหงษ์, 2549, หน้า 98) และยังคงสอดคล้องกับ สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2549, หน้า 11) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐาน และคุณภาพในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติที่

เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จผู้บริหาร
สถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมมีความรอบรู้ เชี่ยวชาญ อีกทั้งต้องประพฤติ
ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความรู้
ความสามารถ เจตคติและทักษะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งการแสดงออก
ดังกล่าว เรียกว่า สมรรถนะซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อ
การปฏิบัติงานให้สำเร็จตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล ประกอบกับภาวะโลกยุคปัจจุบันที่มี
การเปลี่ยนแปลง และมีการแข่งขันสูง ทุกองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งใน
ด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรม ค่านิยม ตลอดจนข้อมูลข่าวสารและ
เทคโนโลยีอื่นๆ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของ
องค์กรที่เปลี่ยนไป และต้องมีความกระตือรือร้นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งเชื่อมโยง
กับที่ อรรถ แสวงทอง (2551, หน้า 1-2) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหาร
ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา
ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่
เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
การบริหารงานของผู้บริหารขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งได้แก่ ความรู้
ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ใน
การดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความ
ตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด
เห็นร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน
3 ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด
นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือ
ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหาร
หรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จ
ของงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจ
แก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำ
ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ
คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
การบริหารการเปลี่ยนแปลงกับปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหารโรงเรียนต่อไป

ปัญหาการวิจัย

มีปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับใด
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร มีหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความสำเร็จ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยความสำเร็จ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก
3. ปัจจัยความสำเร็จกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงบวก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ที่มีผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 357 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 270 คน และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 290 คน ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2554 จำนวน 67 โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 855 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้กำหนดการเปลี่ยนแปลงกับปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของดาวิน เฮนเดลล์ (Darwin Hendel, 1977, p. 82) ความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นรวม 265 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับปัจจัยความสำเร็จในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

2.1 ตัวแปรตัวที่ 1 ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาจาก สมยศ นาวิกาน (2545, หน้า 190-193) ประกอบด้วย

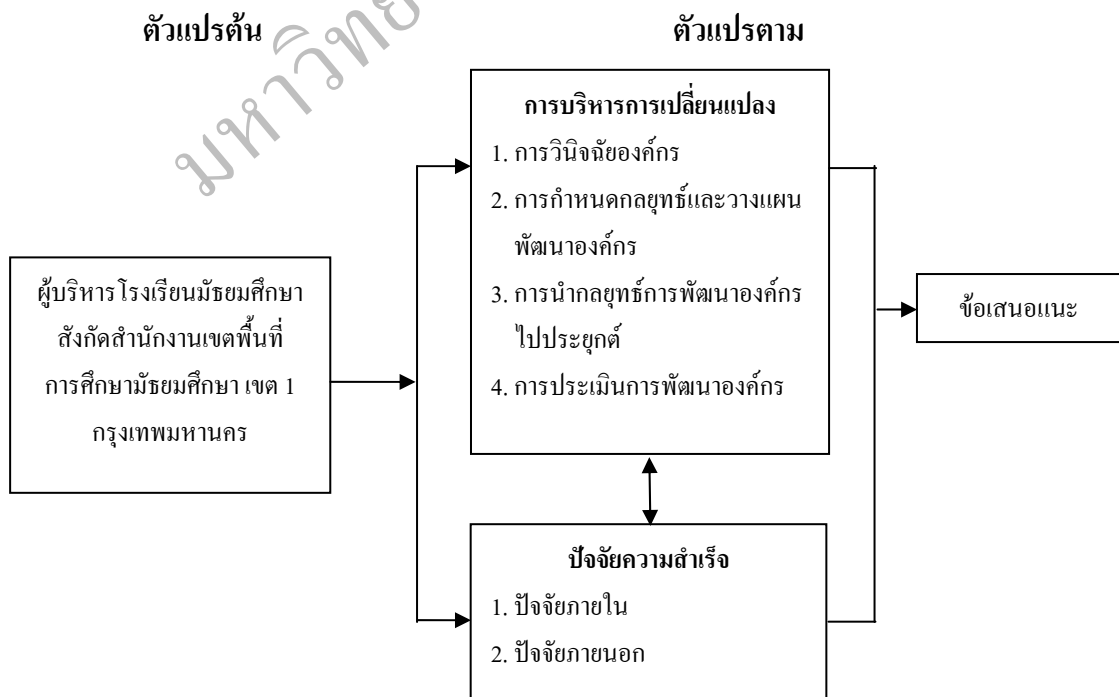
- 2.1.1 การวินิจฉัยองค์กร
- 2.1.2 การกำหนดกลยุทธ์และวางแผนพัฒนาองค์กร
- 2.1.3 การนำกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรไปประยุกต์
- 2.1.4 การประเมินการพัฒนาองค์กร

2.2 ตัวแปรตัวที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จ 2 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของเฟรดเดอริค เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg, 2013) ประกอบด้วย

- 2.2.1 ปัจจัยภายใน
- 2.2.2 ปัจจัยภายนอก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ตรงกันผู้วิจัยจึงได้นิยามคำศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลักๆ ไว้ดังนี้

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2554 มีจำนวน 67 โรงเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียน 67 โรงเรียน

การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การบริหารการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร โดยมีการวางแผนงานควบคุมการบริหารให้บรรลุตามเป้าหมาย บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **การวินิจฉัยองค์กร** หมายถึง สถานศึกษามีความตระหนักถึงปัญหาในสถานศึกษาที่เกิดขึ้น โดยมีการสอบถามข้อมูลจากภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อนำมาวางแผนนโยบายไว้ล่วงหน้าโดยการใช้ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เกิดคุณภาพประมิตประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา

2. **การกำหนดกลยุทธ์และวางแผนพัฒนาองค์กร** หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผนปฏิบัติการในการวิเคราะห์แผนงานต่างๆ มาปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณภาพ เพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาในแต่ละปีการศึกษา

3. **การนำกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรไปประยุกต์** หมายถึง การกำหนดการบริหารงานโดยใช้กำลังคน บุคลากร และองค์กรต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. **การประเมินการพัฒนาองค์กร** หมายถึง การประเมินการพัฒนามาตรฐานของผู้เรียน ตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีคุณภาพ และมีการติดตามการนิเทศการการสอนของครู เพื่อการประเมินตนเองภายในองค์กร

ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงาน ความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน เพื่อการปฏิบัติงานบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาในการทำงานทุกอย่างให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเกิดความสำเร็จ จึงกำหนดปัจจัย

ต่างๆ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่ใช้หัวใจได้ (ของงานที่ทำ) ทั้งสองอย่างพร้อมกันตามทฤษฎีของ (Frederick Herzberg, 2556) มี 2 องค์ประกอบ คือ

1. ปัจจัยภายใน หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา ทางด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสม เพื่อแบ่งภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และมีการวางแผนจัดเตรียมสถานศึกษาให้มีความพร้อมทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม สื่อ เทคโนโลยีต่างๆในการเรียนการสอน โดย ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนการบริหารด้านการจัดทำสาระการเรียนรู้ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาสถานศึกษา และมีการนิเทศติดตามการใช้ และการประเมินผลการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาโดยมีการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจนโยบายของโรงเรียนและถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อการจัดสรรการใช้เงินงบประมาณและนอกงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษา

2. ปัจจัยภายนอก หมายถึง การเข้าร่วมประชุม เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาจากบุคลากรในชุมชน ผู้ปกครอง และการช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความรู้ความสามารถเข้าเสนอแนะแนวทางการพัฒนา เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิทยากรในท้องถิ่น และทุนทรัพย์ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการพัฒนา สถานศึกษา

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

ได้องค์ความรู้การบริหารการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมปัจจัยความสำเร็จและข้อเสนอแนะที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมให้อยู่ในระดับสูงยิ่งขึ้นไป